

*always that Germany and Italy, regardless of any formal declaration of war, consider themselves at war with the United States just as much as they consider themselves at war with Britain and Russia . . . We expect to eliminate the danger from Japan, but it would serve us ill if we accomplished that and found that the rest of the world was dominated by Hitler and Mussolini.*¹

De bedoeling van die passage was duidelijk: zij wilde de Amerikaanse publieke opinie er van overtuigen dat, al had op dat moment slechts Japan aan de Verenigde Staten de oorlog verklaard, een Amerikaanse oorlogvoering tegen Duitsland en Italië óók wenselijk was. Het Duits-Japanse 'joint plan' waar Roosevelt van gerept had, was evenwel een fictie. Gelijkgemind waren de Duitse en de Japanse oorlogsleiders alleen in hun imperialisme: de Duitse streefden, zou men kunnen zeggen, naar de beheersing van geheel Europa, van Afrika en van de Atlantische Oceaan met de aangrenzende gebieden, de Japanse naar de beheersing van Azië en van de *Pacific* met omgeving, maar er was geen 'joint plan' en van een geïntegreerde samenwerking, zoals die aan Amerikaans-Britse kant bestond in de vorm van de *Combined Chiefs of Staff*, was in het geheel geen sprake. Integendeel: de Duitse en de Japanse machthebbers stonden met wantrouwen tegenover elkaar. Hitler, overtuigd van de superioriteit van het 'Arische ras', beschouwde de Japanse machtsuitbreiding als een gevaar voor de toekomst en de bouwers van het Japanse imperium waren bevreesd dat Duitsland, zodra het daar de kans toe kreeg, zich meester zou willen maken van de aan grondstoffen zo rijke gebieden in de *Nanjo* die tot de koloniale bezittingen van Europese mogendheden hadden behoord.

Rationeel zou het zijn geweest indien Duitsland en Japan (Italië speelde in dit kader geen rol van betekenis) bepaalde afspraken zouden hebben gemaakt ten aanzien van hun strategie voor het geval Japan met de Verenigde Staten en Groot-Brittannië in oorlog zou komen. Niets daarvan: over en weer hielden zij hun plannen geheim. Op 22 juni '41 was Japan volledig verrast door de Duitse aanval op de Sowjet-Unie en toen Hitler enkele dagen vóór Pearl Harbor aan Japan de toezegging liet doen dat Duitsland op een Japanse oorlogsverklaring aan de Verenigde Staten de zijne zou laten volgen, hield hij er uiteraard rekening mee dat de Japanners het op een gewapend conflict zouden laten aankomen, maar wat zij in dat geval zouden ondernemen, was hem onbekend. In eerste instantie werd door de regeringen van Duitsland, Italië en Japan slechts

¹ Aangehaald in: *Addresses and Messages of Franklin D. Roosevelt* (1943), p. 105.